

Gemeentelijke fusies kosten burger geld en democratie

In de provincie Zuid-Holland wordt onder druk van de huidige CdK veel gepraat over gemeentelijke fusies. Daarbij lopen de emoties soms hoog op. Dat na al het studeren, adviseren en praten over het samengaan van gemeenten in de regio, een fusie met Boskoop overblijft is opmerkelijk. Boskoop heeft in Rijnwoude de begrijpelijke naam een gat in de bestuurlijk hand te hebben, omdat de artikel 12 status (financiële onder curatele stelling) een nationaal record in de duur ervan heeft verworven. Dat heeft te maken met het voormalige moeras waarop het gebouwd is. Het is droevig dat deze gemeente een arrogantie heeft die ze ontleent aan een rijk boomkwekerijverleden, maar waarin ze nu door andere regio's wordt weggespeeld. Na het bijwonen van een avond op het "International Trade Center" te midden van de boomkwekers vrees ik dat dit niet meer goed komt. Ondernemerschap dat grotendeels is gebaseerd op achterhaalde inzichten van de voorvaders houdt geen stand. Je kunt nu overal bomen kweken, de volle grondkwekerij marginaliseert, de handel is niet meer locatiegebonden. En dan maar door blijven gaan op die slappe veengrond? Dan blijft het een financieel moeras.

Er is angst bij plattelandsgemeenten die naast een grote stad liggen voor verdwijnen van de lokale democratie en meer woningbouw (Zoeterwoude, Rijnwoude). Er is ook angst bij alle plattelandsgemeenten voor verlies van betrokkenheid van het gemeentebestuur bij het betrokken dorp. De steeds grotere afstanden tussen de dorpskernen van fusiegemeenten leiden tot een groot gebrek aan samenhang. Wat heeft Koudekerk nu met Waddinxveen of Hazerswoude – Dorp met Bodegraven? Tenslotte leidt het voortdurend aanstellen van waarnemend burgemeesters tot gemor onder de bevolking over zoveel minachting van de CdK voor de gemeenschap. Toch is dit in mijn ogen geen doorslaggevende reden om niet te fuseren. Het is de illusie dat gemeentelijke fusies het bestuurlijke probleem oplossen. Dat zullen ze niet doen en de parlementaire enquête hierover hoop ik nog mee te maken.

Waarom fusies?

Het probleem is dat de decentralisatie van taken van de Rijksoverheid en de steeds ingewikkelder samenleving steeds hogere eisen aan gemeentebestuurders stelt. Hoog opgeleide ambtenaren kan een kleine gemeente niet betalen. Maar een fusie helpt alleen als het middel niet erger is dan de kwaal:

1. De schaal van een gemeente waarbij je competente ambtenaren kunt aantrekken wordt steeds groter. Elke 15 jaar is er wel weer een volgende fusie nodig.
2. Fuserende gemeenten gaan in de jaren kort voor de fusie potverteren: ze geven hun reserves uit aan "leuke dingen voor de burgers", wellicht om hun instemming alsnog af te kopen. De nieuwe gemeente begint dus met een zwakke financiële huishouding waar jaren mee geworsteld wordt.
3. Fuserende gemeenten benoemen nog te vaak ambtenaren in functies die te hoog gegrepen zijn.
4. Afvloeiingsregelingen en langdurig boventalligen in dienst hebben kosten massa's geld.
5. Elke fusie kost veel geld door het verlaten van kleine gemeentehuizen en de bouw van nieuwe.

6. Het verwerken van zo'n fusieproces kost tussen 10 en 15 jaar en dan begint alles weer van voren af aan.
7. De afstand van de burger tot de politiek neemt steeds verder toe. Zeker plattelandsgemeenten hebben hier ernstig onder te lijden. Ambtenaren kennen de situatie niet meer, bestuurders evenmin. Een goede wethouder is vooral iemand die de gemeente en de wensen van de burgerij goed kent en die op een verantwoorde manier realiseert. Daar hoeft je geen hogere opleiding voor gevolgd te hebben. Datzelfde geldt voor raadsleden.

Dat de Commissaris van de koningin en de gemeenten dit geld en democratie kostende gevecht om de macht over de rug van de kiezers kunnen uitvechten is verontrustend. Een plattelandsgemeente met de ene na de andere tijdelijke burgemeester opzadelen is een beperkt maar kennelijk effectief machtsmiddel bij gemeentebestuurders die hun cursus onderhandelen zijn vergeten, de verkeerde adviseurs hebben of bezwijken onder druk van partijbonzen. Die verliezen wel eens meer de kiezer uit het oog. De lezer mag raden wat het meest opgaat. Als je een bestuurder van 65 die zich te oud voelt door een bestuurder van 67 vervangt die nog 3 jaar tegenstribbelende gemeenten moet helpen fuseren, dan is dat een keuze die geen weldenkend mens begrijpt en zeker de bewoners van Rijnwoude niet.

Er is nu ruim voldoende ervaring opgedaan met die gemeentelijke samenvoegingen om het voorgaande vast te kunnen stellen. Het is een koers die de samenleving veel geld kost en de democratie ernstig schaadt.

De oplossing die voor weinig geld de democratie dient

Het bedrijfsleven heeft vergelijkbare problemen als de overheid gehad en geleerd dat je niet alles zelf moet blijven doen. Echter niet door de ene dure adviseur na de andere in te huren, maar door werk uit te besteden aan gespecialiseerde organisaties, die wel de goede mensen kunnen aantrekken. "Outsourcing" heet dat in het organisatiejargon. De Gemeentewet voorziet hierin, je kunt de werkwijze van het bedrijfsleven grotendeels kopiëren.

Besteedt taken die de kleine gemeenten qua moeilijkheidsgraad niet meer aankunnen uit aan speciaal daarvoor gevormde provinciale diensten. De provincie heeft voldoende schaal voor de lange termijn, gemeentefusies niet. De grote steden hebben de provincie daarvoor niet nodig, de kleinere kunnen de burger de democratie bieden die bovendien minder kost dan wat er nu gebeurt. Het is jammer dat de Provincie Zuid-Holland niet te boek staat als een sterke organisatie. Maar we kunnen beter op één plaats onze energie steken in het ontwikkelen van een kwalitatief goede en efficiënte organisatie dan op vele. De burger hoeft daar niet eens wat van te merken door regionale spreekkamers. Kijk maar wat banken, adviesbureaus en andere centraal geleide organisaties doen. Je houdt goede mensen als je ze een loopbaan met groeiende uitdagingen kunt bieden. Daarbij gaat het niet om de locatie van je werkplek, maar om de werkgever, de loopbaanmogelijkheden en de organisatie van de kennis. De kleinere gemeenten kunnen dan afslanken en zich concentreren op waar ze goed in zijn met korte lijnen naar de burger.

Ook deze oplossing functioneert alleen bij een goede invoering. Maar de risico's dat het mis gaat en veel geld kost zijn wel aanzienlijk kleiner dan wat nu gebeurt.

Robert Hagendoorn – inwoner Gemeente Rijnwoude